

שלוש ילדות, רוצח אחד, ומהומות ענק סביב סוגיית ההגירה: האתגר הגדול של בריטניה

שמועה מוטעית על כך שרוצח הילדות בסדנת הריקוד בסאות'פורט הוא בן למהגרים מוסלמים, הציתה את המהומות שמשתוללות בבריטניה כבר יותר משבוע • בימין הקיצוני שמוביל את ההפגנות טוענים כי המוסלמים - בחסות מדיניות ההגירה הבריטית - הולכים ומשתלטים באופן מסוכן על כל חלקה טובה בממלכה • אחרים סבורים שהרצח היה עוד טריגר כדי לבטא גזענות ואלימות כלפי מהגרים מהמגזר "הלא נכון" • בין כל אלו, בקהילה היהודית חווים תסכול עמוק מכך שבניגוד לנחישות המשטרה בכאוס הנוכחי, נרשמת סלחנות יחסית כלפי האלימות בהפגנות הפרו-פלשתיניות

ניסן שטראוכלר, כתבת באירופה

8/8/2024, 16:24 עד 8/8/2024, 16:24

עבור אליס דה סילבה אגויאר (9), אלסי דוט סטאנקומב (7) וביבי קינג (6) מהעיר סאות'פורט, יום שני שעבר היה עוד יום שבו הלכו לעשות את מה שהן אוהבות יותר מכל - לרקוד. שלוש הבנות השתתפו בסדנת ריקודים בהשראת טיילור סוויפט עם ילדות נוספות בגילי 6-10. אבל היום הנעים ושטוף השמש שפקד את עיר החוף הקטנה הסמוכה לליברפול נקטע כאשר אקסל רודקובאנה בן ה-17, נער מקהלה נוצרי יליד קרדיף ובן להורים נוצרים שהיגרו לאנגליה מרואנדה, נכנס לסטודיו הריקודים והחל במסע דקירות מזוויע שבסופו נרצחו השלוש ונפצעו שמונה ילדים נוספים, יחד עם שני מבוגרים שניסו לעצור את התוקף מלהמשיך במסע הרצח.

"ישבתי במשרד ושמעתי צעקות של ילדים מחדר הריקודים למטה, וזה משהו שאני רגיל לשמוע מהסטודיו כי ילדים מתרגשים וצועקים, רק שהפעם זה היה מוזר כי הצעקות לא פסקו והפכו להיסטריות", סיפר ג'ון הייז, שהתעמת עם הרוצח ואף נפצע, בראיון לערוץ "ITV News". אחד האנשים שעובדים איתי הסתכל למטה וראה ילדה מדממת בכניסה לבניין, אז הבנו שקורה פה משהו חריג מאוד."

הייז יצא במהירות מהמשרד כדי לראות אם ניתן לעזור לילדה, וגילה ביציאה מהמשרד ילדה נוספת שותתת דם לאחר שנדקרה פעמים רבות, ומעליה, ממש מולו, ניצב הצעיר וסכין בידו, מתקרב אליו כדי לתקוף אותו. הייז הרים את ידו בתנועה אינסטינקטיבית כדי להגן על עצמו והצליח להדוף את הנער ולעכב אותו. אולם על אף מעשה הגבורה, רודקובאנה, שעד כה עדיין לא הובהר סופית המניע למעשיו, הצליח להמשיך לדקור. חלפו דקות ספורות נוספות עד ששני שוטרים שהוזעקו למקום עצרו אותו. "אני לא יודע איך ההורים יתאוששו מהמחזות שהם ראו בסטודיו הריקוד, בייחוד ההורים שאיבדו את הילדות שלהם", אמר הייז בדמעות, "אני עדיין סובל מפלשבקים ממה שראיתי שם, ואת רוב הילדים שנפגעו לא ראיתי כי תוך כדי המאבק עם הרוצח נדקרתי ברגלי. פינו אותי לכביש, עד שכעבור 20 דקות אמבולנס אסף אותי לבית החולים."

המשטרה ספגה את הזעם

כמה שעות אחרי האירוע החלו לזרום השמועות על זהות הרוצח. מאחר שהמשטרה לא נוהגת לפרסם פרטים אישיים של רוצח בשלב כה מוקדם בחקירה, הטענה המוטעית שעלתה - בעיקר בקבוצות ווטסאפ וטלגרם של הימין הקיצוני, שייטכן שהושלתה בכוונה על ידי גורמים עוינים ממדינה זרה - היא שהרוצח הוא מהגר מוסלמי מרואנדה שהגיע לאנגליה באופן לא חוקי על סירה קטנה. השמועה התפשטה במהירות ועוררה זעם אדיר בקרב אנשי ימין קיצוני ומתנגדי הגירה, שהחלו להתארגן כדי לנקום במוסלמים.

המהומות החלו כבר ביממה שלאחר הרצח, כאשר מפגינים רבים מהימין הקיצוני תקפו מסגד בסאות'פורט וניסו להצית ניידות משטרה. קרוב ל-40 שוטרים נפצעו, ובהמשך המהומות התפשטו לערים נוספות כגון לידס, סטוק, רותרהאם, מידלסבורו ואחרות. ברות'רהאם הציתו אנשי ימין קיצוני מלון שבו שהו מהגרים, והכאוס ברחובות גרם לדאגה רבה בקרב אזרחי הממלכה.

אחד ממובילי המחאה וההתפרעויות הוא סטיבן כריסטופר יאקסלי לנון (41), ממנהיגי הימין הקיצוני בבריטניה, הידוע בכינויו "טומי רובינסון" - פעיל מרכזי במאבק נגד האסלאם הרדיקלי בבריטניה, בעל עבר פלילי שמוגדר בפי רבים כאסלאמופוב. בעבר טען לנון "אני לא ימין קיצוני, אני פשוט מתנגד לאסלאם כי אני חושב שהוא פשיסטי". משבר ההגירה של העשור הקודם אינו משבר של פליטים, זו פלישה מוסלמית

לאירופה". לפני כשבוע וחצי, לאחר שהיה מעורב בארגון הפגנה גדולה נגד מהגרים, עזב את בריטניה לקפריסין ולא התייצב לדיון בעניינו, ועם חזרתו הוא צפוי להיעצר.

השבוע תמך לננו במפגינים באמצעות רשת X שבה יש לו קרוב למיליון עוקבים, ואמר שלמפגינים יש "חששות לגיטימיים", קרא ל"גירוש המוני" של מהגרים, פרסם ציורים בגנות האסלאם וקרא לאנשים לצאת להפגין.

נכון לאמצע השבוע נעצרו יותר מ-400 מפגינים, ועשרות שוטרים נפצעו, וכן מפגינים רבים. כתבי אישום בגין הסתה יוגשו בקרוב נגד מנהיגי ימין קיצוני שעודדו הפגנות, ושלושה מפגינים כבר נשלחו למאסר ממושך בגין אלימות והסתה ברשתות החברתיות. אף שהמשטרה השיגה שליטה מסוימת במצב, גל נוסף של הפגנות החל גם בחלק השני של השבוע הנוכחי, וכמה מדינות אף הוציאו אזהרות נסיעה לבריטניה, כך שעדיין לא ברור כיצד יתפתח האירוע.

"רה"מ מעדיף לפייס אותם"

דבר אחד בטוח: גם אם המשטרה תצליח להחזיר את השליטה לרחובות, אתגר ההגירה, בדגש על מוסלמים, ימשיך להיות נוכח בסדר היום עם ביטויי הסלמה שיפרצו מדי פעם בעצימות משתנה. "בניגוד לצרפתים שדרשו בעבר ממהגרים לאמץ את האתוס הלאומי ואת התרבות הצרפתית, ולהשאיר את הזהות הדתית בבית, באנגליה השלטון פעל בצורה שלא כופה לאמץ אתוס לאומי בריטי", מסביר ד"ר עמנואל נבון מבית הספר למדע המדינה, ממשל ויחסים בינלאומיים באוניברסיטת תל אביב. "כאימפריה לשעבר, לבריטניה הגיעו מהגרים רבים ממדינות שונות שהיו בשליטת הממלכה, רבים מהם מוסלמים מפקיסטן ומהודו. הגישה הבריטית יצרה בעשורים האחרונים מצב שבו מוסלמים רבים מקימים חברות מקבילות בתוך המדינה. לפעמים זה בא לידי ביטוי בחברה מוסלמית קיצונית שמקימה מערכות חינוך, תרבות ומסד שמפקח על אורח החיים של חברי הקהילה, שבו חוקי השריעה הם החשובים והמהותיים, ולא חוקי בריטניה.

"יש כיום תופעות של ריכוז גבוה של מוסלמים בערים מסוימות, ויש בתוכם אנשים שבאופן מוצהר אומרים שברצונם לאסלם את המדינה ולהפוך אותה למדינה מוסלמית שפועלת לפי חוקי השריעה. האירוע הנוכחי וההפגנות הם לא נגד הגירה באופן כללי. הרי יש בבריטניה מהגרים רבים שהשתלבו היטב בחברה, למשל רישי סונאק, ראש הממשלה לשעבר שהוא בן למהגרים מהודו, ואינספור דוגמאות אחרות. חלק לא מבוטל מהמהגרים המוסלמים לא משתלב, אם מבחירה ואם בעקבות פערי התרבות, ויש לא מעט בריטים אשר מאמינים כי ההגירה לא רק פוגעת במרקם החיים שלהם, אלא גם מאיימת על עתידה של בריטניה. מבחינתם הגיעו מים עד נפש, ולתפיסתם יש לצאת להפגין כדי למנוע את איבוד המדינה לגורמים קיצוניים. ההפגנות נועדו מבחינתם להחזיר את המדינה לערכים שהם רואים כנכונים."

מבחינה מספרית, מספר המהגרים הבלתי חוקיים בבריטניה נע בין 550 אלף ל-1.2 מיליון. אין מספר מדויק לגבי שיעור המוסלמים מביניהם, אם כי ברור לחלוטין שהמחאה של הימין הקיצוני מתמקדת כעת במוסלמים בעיקר. נכון ל-2021 המוסלמים היוו 6.5 אחוזים מאוכלוסיית המדינה, אם כי בערים הגדולות הנתונים עולים (13.5 אחוזים בלונדון). ד"ר נבון מביא כדוגמה לשינוי שבריטניה עוברת את ראש העיר החדש של בריטון, מוחמד אסודאזמן, במקור מבנגלדש, שמגיע בלבוש מסורתי מוסלמי לאירועים ציבוריים: "הלבוש שלו הפגנתי מאוד, וישיבת מועצת העיר נראית כאילו נלקחה מאירוע שקורה בכלל באפגניסטן. לא מעט חברי פרלמנט ומועמדים בבחירות המקומיות רצו על ה'טיקט' של עזה והראו שהם תומכים בפלשתינים, בזמן שלתפקידם המוניציפלי אין בכלל קשר למה שקורה במזרח התיכון.

"יש כבר קולות בקהילה המוסלמית שאומרים שלא צריך להשתמש באלימות ובפיגועים כדי לפגוע באנגליה, מאחר שממילא הם כובשים אותה בהדרגה שכן החלק של המוסלמים באוכלוסייה גדל. ראש הממשלה קיר סטארמר רוצה להציג את מה שקורה עכשיו כמחאה של ימין קיצוני, אבל זה לא מדויק כי לא רק הם יצאו לרחובות, אלא גם מצביעי ימין שמרגישים שלא רואים אותם ואין מענה לחשש שלהם ממה שהם תופסים כאיבוד שליטה בכל הקשור למדיניות ההגירה הבריטית. להערכתו, סטארמר העדיף להתעלם מאלימות המוסלמים כי הוא, כמו כמה מנהיגים אחרים באירופה, מכיר הערכות מודיעין ואת הכוח הרב שיש לאחים המוסלמים, והוא חושש מגלי אלימות ולכן מעדיף לפייס אותם."

כל הבעיות התנקזו לפיצוץ

הכאוס הנוכחי הוא המשבר המשמעותי הראשון של ממשלת הלייבור בראשות סטארמר. וכך, במקום להתמקד בנושאים הנמצאים בראש סדר העדיפויות של הלייבור, כמו חינוך ובריאות הציבור, הוא נאלץ להתמודד עם נושא נפיץ מבחינתו, ואף הקצה תקציב מיוחד של עשרות מיליוני ליש"ט להגנה על מוסדות ומבני דת מוסלמיים. "מי שישתתף בהפרות הסדר יעמוד בפני מלוא עוצמתו של החוק", הצהיר, אבל הדבר לא מנע ממפגינים באזורים רבים במדינה להמשיך להתפרע. ראש הממשלה אף ביטל חופשה פרטית מתוכננת וארגן כינוס חירום של ראשי מערכת הביטחון והמשפט, מתוך הבנה שהוא חייב להשתלט במהירות על המצב המידרדר.

"הסיבות לגל שסוחף את רחובות בריטניה הן גזענות ואלימות של הימין הקיצוני, והמהלך מתואם בצורה מסוכנת, תוך שהוא מאיים על מוסדות ואנשים מוסלמים, וגם הקהילה היהודית מגנה את התקיפות הגזעניות האלה", אומרת ג'ואן ראיאן, מנכ"לית אלנט בריטניה, ששימשה בעבר שרה במשרד הפנים מטעם מפלגת הלייבור והיתה אחראית לנושא ההגירה ומעמד אזרחי. "צריך שתהיה אפס סובלנות לאלימות הזאת. עד כה אני חושבת שהמשטרה מתמודדת עם אתגר משמעותי בתנאים לא פשוטים ועושה זאת בצורה טובה, ואנחנו חייבים לתמוך בכוחות השיטור.

"גם הממשלה מתנהלת בצורה נכונה ומבינה שיש להפעיל את כלל הגורמים במערכת האכיפה והמשפט כדי לעצור את ההתפרעויות. סוגיית ההגירה אינה חדשה ולא קרה שום דבר מהותי בחמשת השבועות האחרונים, מאז הועבר השלטון למפלגת הלייבור. אנשים בבריטניה חוששים מההגירה בגלל סיבות רבות, והנושא לא טופל באופן משמעותי ב-14 השנים האחרונות תחת שלטון הקונסרבטיבים. יש אנשים במדינה שאומרים לאזרחי הממלכה שקשה להם ורע להם בגלל המהגרים, ולכאורה כל הבעיות הן בגלל המהגרים, אבל ברור שזה לא נכון. יש גם תסכול כי הממשלה הקודמת אמרה שיש להוריד את מספר המהגרים שמגיעים לבריטניה, והם אף הציבו מטרה אך לא הצליחו לעמוד ביעדים. הדבר העביר מסר לאזרחי בריטניה שיש כאן בעיה מהותית הדורשת טיפול, אך המענה עדיין לא ניתן.

"יש בעיות אחרות הקשורות לכלכלה, לחינוך ולמערכת הבריאות ועוד. כל הבעיות מייצרות מתח גדול, ועכשיו הכל מתפוצץ, ואנשים מלאי זעם נוהרים לרחובות."

לדבריה מצטרף גם הלורד ג'ון וולני וודקוק, לשעבר חבר פרלמנט במפלגת הלייבור ויועצו של יו"ר המפלגה גורדון בראון, המשמש כיום בין היתר יועץ של הממשלה לענייני אלימות פוליטית והפרות סדר. "אנחנו נמצאים במצב חריג, והסכנה אמיתית. במצב שכזה הדבר החשוב ביותר הוא להשתלט על ההסלמה ולהוריד את הלהבות. במקביל, המשטרה צריכה לנקוט קו תקיף וקשה נגד אנשים אלימים וכאלה שמעודדים אלימות כדי לייצר הרתעה מולם, ושיבינו שיש מחיר לאלימות ולהסתה, כולל ברשתות החברתיות."

לדברי לורד וולני, למפלגת הלייבור יש הכלים לעצור את פרץ האלימות: "יש להם הרבה שרים חדשים בממשלה שמביאים איתם ניסיון רב בטיפול בבעיות מגוונות, כולל כאלה הקשורות לביטחון ולסדר ציבורי, ויש ראש ממשלה שמכיר היטב את מערכת החוק מהקריירה המקצועית שלו. עד כה הם עושים עבודה טובה בנטרול האירוע, ועושה רושם שהם מחזירים בהדרגה את הסדר לרחובות. בהמשך הממשלה תצטרך לייצר מנגנון נבון שמסייע לה להתנהל מול הפגנות עם ביטויים קיצוניים של אלימות מילולית או פיזית, ולדאוג לטפל גם בסימפטומים שהביאו להתפרצות הזעם הזאת כדי למנוע את הבאה."

טענות לאכיפה בררנית

מי שחושב שהלייבור אולי יצליח להתמודד עם ההפגנות הנוכחיות, אבל לא לטפל בסוגיה ההגירה עצמה, הוא דניאל ריטרבנד (49), שבעברו ניהל את הקמפיין התקשורתי של ראש הממשלה לשעבר בוריס ג'ונסון, כאשר התמודד לראשות העיר לונדון. "למרות המראות ברחובות אנחנו עדיין רחוקים ממלחמת אזרחים. האם צריך לטפל בסוגיית המהגרים? התשובה היא כן. האם הלייבור יעשו את זה? התשובה היא לא. בסופו של דבר, אין מספיק כסף לכל והלייבור יעדיפו לטפל בסוגיות של חינוך, בריאות, הנעת הכלכלה וסיוע לעובדים, כולל העלאת שכר לעובדי איגודים מקצועיים מתחומי הרפואה והחינוך, ולא בסוגיית ההגירה, שהעיסוק בה כעת קורה רק כי הוא חייב לרסן את ההתפרעויות הקשות. סטארמר רוצה לשפר את השירות שמקבלים אזרחי הממלכה ממוסדות המדינה. סוגיית ההגירה היא לא העניין הראשון שבווער לו לטפל בו, אף שמדובר באחת הסוגיות המרכזיות במדינה ב-15-20 השנים האחרונות.

"רוב האנשים בבריטניה יגידו לך שההפגנות הנוכחיות הן מוגזמות ולא מקובלות, והן אכן כאלה, אך רבים יסיפו מייד 'אבל' ויבקרו את מדיניות ההגירה הנוכחית לבריטניה. הנקודה היא שכל מי שמנסה לטפל בסוגיה, עשוי לקבל ביקורת והאשמות בגזענות, ובסופו של דבר גם בריטניה צריכה מבחינה כלכלית את המהגרים. יש לא מעט מקרים שבהם האינטגרציה לא מצליחה ונוצרות בעיות. אנשי הימין הקיצוני מרגישים שהבעיה הולכת וגדלה, ושאינן מי שיעצור אותה. הם גם כועסים על כך שלקבוצות מוסלמיות מותר להפגין ללא יחס נוקשה מהמשטרה וללא ביקורת משמעותית מהממשלה, בעוד נגדם המשטרה נוקטת יד קשה. כשחושבים על ההפגנות הפרו-פלשתיניות והאנטי-ישראליות שמתקיימות באופן תדיר במרכזי הערים, ואשר מלוות פעמים רבות באנטישמיות ובאלימות, בעוד ברקע יש ביקורת משמעותית על הסובלנות וההכלה שהמשטרה מפגינה כלפיהן, מבינים שמהטעון הזה אי אפשר להתעלם."

גם אם סטארמר יצליח את המשבר הנוכחי, בקהילה היהודית כבר נרשמת אכזבה עמוקה מהנקודה שהעלה ריטרבנד לגבי גישת אפס הסובלנות שמגלה המשטרה בהתפרעויות של הימין הקיצוני נגד מהגרים ומוסלמים, לעומת הסלחנות היחסית לאירועים אנטישמיים ואלימים בהפגנות האנטי-ישראליות. מדובר בנדבך המתווסף לתחושת התסכול הקיימת כעת בקהילה היהודית, שרובה פרו-ישראלית, אשר רואה כיצד מאז השבעת ממשלת הלייבור, בתוך חמישה שבועות בלבד, התקבלו שורה של החלטות נגד ישראל.

"באופן כללי, האלימות ברחובות גדלה מאז 7 באוקטובר", אומר אלכס הרן, מנהל משותף בארגון "לייבור נגד אנטישמיות" המאגד יהודים מצביעי מפלגת הלייבור הנאבקים באנטישמיות במפלגה. "ראינו אי-סדר ברחובות, איום על הדמוקרטיה, איום על חברי פרלמנט שתמכו בישראל, והיו הרבה עוינות ואלימות מגוונות נגד יהודים בבריטניה. אנחנו רואים שיש יישום של החוק באופן לא שוויוני. כבר כמעט שנה יש אנטישמיות בהפגנות, חרמות נגד יהודים, התקפות חוזרות ונשנות נגד הקהילה שלנו, והמשטרה כמעט לא מגיבה."

"רוב היהודים מרגישים שהממשלה לא עושה כלום. אנחנו רואים את ההבדל בצעדים החמורים והמוצדקים נגד המתפרעים מהימין הקיצוני, בעוד הפרו-פלשתינים צעדו בשכונות שלנו כשהם מקללים את היהודים, קראו לאנוס את הילדות שלנו, הזדהו עם המדינה האסלאמית, ולא עשו להם כלום. יש סלחנות על גילויי אלימות כלפי היהודים. כעת ההפגנות של הימין הקיצוני גורמות ללייבור להפסיק להתעלם מהאלימות בהפגנות, מאחר שזה נוח עבורם מבחינה פוליטית."

"הפחד אצל היהודים מורגש"

הרן מודאג מהמצב שבו אנשי הימין הקיצוני מתפרעים ברחובות, גם בגלל הפגיעה במיעוטים ובהפרת הסדר תוך סיכון הציבור, וגם מתוך ההבנה שחלק מהמפגינים אמנם מביעים תמיכה בישראל, אך בסופו של דבר גם בקרבם יש הרבה אנטישמים: "אני מצפה שהממשלה תיקח יוזמה ותתגבר על ההתפרעויות, אבל אני לא בטוח שהם מצליחים בכך. יש הרבה הצהרות, אבל ללא גיבוי במעשים וטיפול בסיבות שיצרו את הכאוס, לא יהיה ניתן לפתור את הבעיות."

"בסוף מה שמאחד את כולם זה השנאה ליהודים. ראינו את השנאה בהפגנות הפרו-פלשתיניות, באלה של השמאל הקיצוני, ועכשיו בהפגנות של הימין הקיצוני שמאשימים את 'הציונים' במשבר ההגירה בבריטניה עם כל מיני קונספירציות תלושות מהמציאות. הם חושבים שיש איזה לובי יהודי שמשפיע על הכל. מדובר במעגל שלא נגמר, הפרו-פלשתינים לא יבדקו עצמם וישאלו מה הביא את ההרס לעזה, ואנשי הימין הקיצוני לא ישאלו עצמם למה אף אחד לא מקשיב. כולם חושבים שהיהודים אשמים."

ואולי בכל זאת, כתוצאה ממה שקורה כעת, ביטויי האנטישמיות והאלימות בהפגנות הפרו-פלשתיניות יזכו לטיפול מהותי יותר. לורד ג'ון וולני וודקוק, המיינץ גם לממשלה הנוכחית בעניין דרכי התמודדות עם אלימות על רקע פוליטי והפרות סדר, הציג לאחרונה תוכנית שאמורה לסייע בטיפול בהתפרעויות במרחב הציבורי. לדבריו, האלימות בהפגנות הימין הקיצוני גדולה ורחבה יותר מאשר בהפגנות הפרו-פלשתיניות, ולכן רואים בהן יותר מעצרים, אך אין ספק שמהו חייב להשתנות באופן כללי.

יתרה מזו, חלק ממסקנות הדוח שלו, אשר הוגשו לפני כחודש, גובשו בעקבות ההפגנות הפרו-פלשתיניות והאופן שבו הן השפיעו על הקהילה היהודית בממלכה. "הרגשתי את חוסר הנוחות ואת הפחד של יהודים רבים בבריטניה, בדגש על הערים הגדולות שבהן התרחשו הפגנות גדולות נגד ישראל", אומר וודקוק. "כדי לטפל באלימות בהפגנות יש לבצע כמה פעולות הקשורות להגברת המשאבים בקרב כוחות הביטחון, וכן

לאפשר למשטרה להגביל הפגנות המתקיימות בימים ספציפיים ובאזורים ספציפיים, שבהם יש ידיעה ברורה
שהדבר יוביל לפגיעה בקהילה ובחברה שלנו."